

Abraham Hans
DE VLAAMSE BOSKEREL

XXXI. DE TYFUSEPIDEMIE

Dokter Vermeire ging door het bos. Het dode hout kraakte onder zijn voeten. Dood schenen in dit seizoen bomen en struiken, geheel de natuur. Genadeloos dwaalde in 1846 de dood doorheen Vlaanderen, maaide met haar scherpe zeis oude en jonge levens.

Samen met de aanhoudende hongersnood teisterde nu een verschrikkelijke tyfusepidemie de verzwakte bevolking. Ook te Houthulst had de gevreesde kwaal reeds slachtoffers gemaakt.

Vermeire stapte snel voort. Er moest dringend geholpen worden. De beperkte mogelijkheden op het dorp waren uitgeput en de besmettelijke ziekte dreigde steeds groter omvang te nemen.

De menslievende geneesheer begaf zich naar het kasteel. Hij nam zich voor de baron met aandrang te vragen zijn verantwoordelijkheid op te nemen, hem te verzoeken tussen te komen bij zijn broer die senator was, bij de regering te Brussel en zelf meer hulp te bieden aan de plaatselijke bevolking. De baron bezat daartoe de middelen.

Waarom kon in deze benarde tijd geen opschorting van de pacht worden verleend? Waarom werden geen levensmiddelen aangekocht om ze aan de noodlijdenden uit te delen?

Ginds verrees de sterkte met haar tinnen en torens, het slot van de gebieder, die wel op de voorspoed van de Vlaamse mensen had geteerd, maar die geen deel wilde hebben in hun ellende. Eensklaps bleef Vermeire staan. Hoorde hij daar geen gekerm? Ja, dat was een menselijke stem, dat was noodgeschrei.

De dokter verhaastte nog zijn schreden. Op de ijzige grond, bij een boom lag een jonge vrouw en onder een versleten doek prangde ze een kindje tegen haar schrale borst.

— Wie zijt gij? vroeg Vermeire, zich ontroerd over de lijderes bukkend. 't Schemerde reeds, maar nu kon hij wel het ingevallen, doodsbleek gelaat zien. Deze vrouw was een onbekende.

— Help mijn kindje, klonk het weer, het zal sterven van honger en koude. Vermeire nam het wicht op en zag onmiddellijk dat het reeds dood was.

— Sta op, vrouw, ik zal u helpen tot naar ginds kasteel, ge kunt wat op mij leunen.

— Niet naar het kasteel! Ik werd er verjaagd. Daar woont de adellijke grootvader van mijn kind. Hij is een boze man. Help mijn kindje. Laat mij maar sterven. Ik heb geen kracht meer, maar zorg voor mijn kindje! Zij hijgde van inspanning.

— Vrouw, wie zijt gij dan? vroeg Vermeire, bevend van ontroering.

— Ik werd bedrogen, ik heb veel geleden, ik kom van de Nieuwmarkt. Jonker Henri van Boschdale is de vader van dit kindje. Hij verstootte ons, hij moet van ons niet hebben.

— Ge zijt hier nog geweest! De oude geneesheer dacht aan de vrouw die hem op die vreselijke avond van Thildes wegvoering de weg naar het kasteel vroeg.

— Ja, men wilde mij van mijn kind scheiden, mij opsluiten als vagebond. Maar jonker Henri is de vader. Als 't u belieft, help mijn kindje! Zwakker klonk haar stem. En het was of het moedertje thans sterven kon, nu ze haar kind veilig wist. De arme vrouw begreep niet, dat het arme schaap reeds uit zijn ellende was verlost. De levenszucht zolang geschraagd door het vuur der moederliefde, brak nu.

Dokter Vermeire kon deze zwervelingen niet meer helpen. Als zo vele mensen in Vlaanderen in dat rampjaar, stierf de jonge vrouw van honger op de weg.

De oude geneesheer stond daar met het kleine lijkje bij de zieltogende moeder, wier laatste blik nog voor haar kindje was.

Stil legde de dokter het wicht in de armen van de vrouw.

— Gij behoort bij elkaar. Ge blijft nu samen. Zo genadig is de dood voor u nog geweest, murmelde hij. Straks komen wij u halen! Lieve hemel, zo sterft het kindje van een adellijke jonker langs de baan en dat mag, dat blijft ongestraft. Om naam, eer en stand moet dat wichtje met de moeder zo omkomen, terwijl de vader in weelde leeft.

Met heftig bewogen gemoed vervolgde dokter Vermeire zijn weg. Hij stapte over de bruggen en het slotplein, beklom de arduinen trappen en haalde de bel over. Als in een grafkuil klonk de schel. Louis opende de deur en staarde de geneesheer verbaasd aan.

— Ik moet de baron spreken, zei Vermeire. Neen, schud niet met het hoofd, ik moet! Hij is burgemeester. Hij moet mij aanhoren!

De dokter sprak gebiedend en de knecht verwijderde zich nu om zijn meester dit bezoek aan te kondigen.

Dokter Vermeire werd in de koude spreekkamer geleid en hij moest lang wachten. Eindelijk kwam Xavier van Boschdale. Hij scheen lichamelijk enigszins verzwakt na de operatie, maar zijn wezen drukte nog steeds gestrengheid en wilskracht uit.

— Gij verlangt mij te spreken? vroeg de baron op afgemeten toon en in het Frans.

— 't Is mijn plicht u als hoofd van deze gemeente, aan te kondigen, dat ook te Houthulst tyfus heerst.

— Tyfus? herhaalde de baron verschrikt.

Zijn gelaat werd plots door angst getekend.

— Waar?

— Bij de oude weduwe Lagae.

— In die vuile hut, geen wonder dat daar ziekten uitbreken.

— En dan bij boer De Pauw.

— In die smerige hoeve. Die mensen brengen met hun onreinheid allerlei kwalen naar hier.

't Is waar, de zindelijkheid liet veel te wensen over in menige hut, op vele hoeven. Maar de dagelijkse levensomstandigheden lieten ook veel te wensen over en hieraan had de edelman, die nu zo ontsteld scheen, schuld.

— Ik kwam u verzoeken, burgemeester, de nodige maatregelen te treffen om het kwaad te stuiten. De zieken moeten afgezonderd worden.

— Maar waar?

— Kan men in de bijgebouwen van het kasteel...

De baron viel de oude geneesheer ruw in de rede, uitroepend:

— Wat! zoudt gij die besmette lieden hier op mijn kasteel willen brengen? U zijt zeker niet bij de zinnen.

— In één der bijgebouwen.

— Maar het hospitaal der nonnen in het dorp?

— Is veel te klein en bovendien zijn daar reeds andere zieken en ook enkele wezen. De zusters hebben er hun handen vol! En zo wij de tyfuspatiënten niet afzonderen is in weinige dagen het gehele dorp besmet. En dan sterven de zwakken, de ellendigen bij tientallen! Er is geen weerstandsvermogen meer bij het volk dat reeds maanden honger en wanhoop kent.

— Hun eigen schuld, hun nalatigheid, hun onzindelijkheid! Maar op het kasteel kan ik geen zieken herbergen. Janssoone is nog altijd op zijn hoeve. Zijn huis en schuur zijn ruim genoeg, laat die tot ziekenverblijf inrichten op mijn kosten.

— Goed, burgemeester, maar Janssoone, waar moet hij heen?

— Hij verblijft daar buiten zijn recht, en hij heeft immers geld ontvangen, naar ik gehoord heb! Moet ik mij nu ook al over die kweddelaar ontfermen? vroeg de edelman ongeduldig.

Vermeire antwoordde hierop niets, doch zei:

— Ik zal de tyfuspatiënten naar de hoeve laten brengen. Burgemeester, in deze benarde tijd zijn mijn persoonlijke geldmiddelen

geslonken. Ik kan weinig meer doen. De verzorging van de tyfuslijders kost geld. We moeten matrassen hebben, voedsel, geneesmiddelen. Ik zelf heb het te druk om voor die aankopen te zorgen.

— En ik kan het ook niet doen, ik verlaat morgen het kasteel.

— Gij gaat heen? riep de dokter ontsteld.

— Ja, ik ben nog zwak door die aanslag gevolgd door de operatie. Ik zou aan de tyfus niet kunnen weerstaan. Als geneesheer zult gij dat wel begrijpen.

— Gij leeft hier genoeg afgezonderd, en als het hoofd van de gemeente vertrekt, wat er dan zal gebeuren, durf ik mij niet indenken! In meerdere dorpen zijn al winkels en hoeven door wanhopige inwoners of bedelaarsbenden geplunderd. Dat staat ons ook te Houthulst te wachten.

— De gendarmen zijn hier toch.

— Hun gezag zal niet meer erkend worden.

— Gij zijt wel van mening veranderd, mijnheer Vermeire. Vroeger, toen ik de orde handhaafde, noemde gij dit verdrukking.

— De tijd is te ernstig, te gruwelijk zelf, om nu te redetwisten, mijnheer de baron, maar ik zeg, dat het onverantwoordelijkheid is voor een burgemeester thans de gemeente te verlaten!

— In elk geval zijn dat mijn zaken.

— Neen, dat zijn de zaken van ons allen. Iedereen heeft er belang bij, dat de orde gehandhaafd blijft. Ik spreek nu niet tot de kasteelheer, maar tot de burgemeester, het hoofd van de gemeente. Het is toch altijd uw wil geweest om hier burgemeester te zijn. Neem dan ook uw verantwoordelijkheid op.

— Welnu, ik wens niet verder naar uw aanmerkingen te luisteren! kreet de baron op hoogmoedige toon.

— 't Zij dan zo, burgemeester. Ik kom terug op het punt der geldmiddelen.

— Ik zal daartoe bevelen geven aan een van mijn ondergeschikten. Hij zal u morgen komen spreken.

— Goed! Nog iets. In de slotdreef liggen twee lijken. Een moeder en een kind.

Xavier van Boschdale ontstelde, maar trachtte zich dadelijk weer kalm te tonen.

— Een vreemde vrouw? vroeg hij, de dokter scherp aanblikkend.

— Zij is hier geweest, burgemeester. Zij heeft het mij gezegd. Het waren bijna haar laatste woorden!

— Zult ge u dan altijd met mijn zaken bemoeien? schreeuwde de

baron, die zijn woede niet meer bedwingen kon. En gij gelooft voorzeker haar praatjes. Gij meent alles te weten, raasde de edelman voort. Die vagebond heeft u ook wijs gemaakt, dat het kind... De baron hield de andere woorden in en vervolgde dan. Wat zou ik mij kwellen om die onbekende jonge vrouw? Ik zal haar naar het dodenhuis laten voeren. Doch, mijnheer Vermeire, en nu spreek ik weer kalm, al kan het waar zijn, dat mijn zoon een dwaasheid heeft begaan, een jeugdzonde, de wet beschermt hem. Onderzoek naar het vaderschap is verboden en ik zal u niet toelaten jonker Henri te belasteren.

— Is het een onrustig geweten, dat zich uitsprekt, baron van Boschdale? Gij spreekt over laster. Gij lastert uzelf. Gij verdenkt mij. Heb ik over het geheim van die jonge moeder gesproken? Neen, ge hoeft mij aan die onrechtvaardige wet niet te herinneren. Ik heb zoëven haar toepassing gezien met het sterftoneel in het bos. Die moeder met haar kindje zijn er de slachtoffers van. Laten wij daarover maar niet redetwisten! Onze zaken zijn afgehandeld! Ik zal uw ondergeschikte verwachten, en de zieken morgen naar de hoeve laten brengen.

De baron scheen nog wat te willen zeggen, maar Vermeire boog stijf en ging heen.

Mijmerend keerde hij terug door de dreef. Even bleef hij bij de lijken staan. 't Kindje lag weer tegen het hart, dat er eens zo warm voor klopte, vaag waren nu de gestalten in de duisternis. De dokter, die toch al veel lijden had gezien, veel vreselijke tonelen bijgewoond had, was diep bewogen.

Hij boog zich over de dode, en staarde in haar gelaat en mompelde: — Arme jonge vrouw! Uw geschiedenis, och, ik ken ze, ik begrijp ze. Men noemt u een gevallene, een slet. Ik heb uw doodsstrijd gezien, uw moederliefde. Neen, ge zijt geen slet, een verdoolde slechts, maar bovenal een jonge moeder. Arm, onschuldig kindje waarom kwaamt gij op de wereld, voor u is de dood misschien genadig geweest.

Voor uw edele vader en zijn familie waart ge slechts een bastaard. Vermeire richtte zich op en stapte driftig voort, diep ontstemd over zoveel huichelarij.

Hij verliet het Vrijbos en volgde de steenweg.

Eensklaps bleef hij ontsteld staan.

Welk geluid trof zijn oor? 't Was of een stormwind hilde.

— Daar hebben we het al! mompelde de oude geneesheer. En morgen gaat de baron heen, hij vlucht voor de tyfus en meteen voor zijn plicht.

Dat gaat allemaal gemakkelijk wanneer men zich boven de gewone volksmensen verheven acht.

Vermeire verhaastte zijn schreden. Wat hij vermoedde, bleek waarheid. Wel honderd wanhopige, uitgehongerde mensen liepen omheen een grote hoeve, die van schepen Willems, een welgestelde boer, in de gemeente gekend als een willoos werktuig van de baron. Men had het gerucht verspreid, dat hij graan in zijn schuur verborgen hield, het opstapelde, om het tegen woekerprijzen te kunnen verkopen. Men noemde hem een korenbijter.

En de woede van het hongerende volk keerde zich in die dagen tegen de korenbijters.

Vermeire bereikte weldra de plaats van het oproer. De opgewonden lieden tierden door elkaar. Twee gendarmen hadden hen uiteen willen drijven, maar stonden nu ontwapend en lichtgekwetst op een afstand, machteloos tegenover de oproerige menigte. Enkele heethoofden hadden de geweren van de gendarmen stuk gesmeten en zwaaiden zegvierend met de buit gemaakte wapens.

— Misschien nog best dat ze in hun driestheid de vuurwapens onklaar hadden gemaakt, oordeelde de dokter.

De Waalse brigadier dreigde of raasde thans niet. Wat betekende hier zijn gezag?

Vóór het boerenhof stond een vrouw. 't Was de bazin. Haar gelaat verried doodsangst. Zij hield de handen gevouwen en riep:

— Mensen, om de liefde Gods, geloof me toch, wij hebben geen graan! Steek ons huis niet in brand, bij O.L.Vrouw, wees niet zo wreed, heb toch deernis. Bij mijn ziel, zweer ik u, dat mijn man geen korenbijter is.

— Waar is Willems? vroeg een der ruwsten...

— Hij is naar de stad.

— Om zijn graan te verkopen en wij sterven van honger. Wij houden de handen op de buik van pijn in de ingewanden en hij verrijkt zich.

— Ge hebt in de schuur gezien. Er is daar geen graan. Waar zouden wij het dan steken? kreet de vrouw weer. Mijn man is geen korenbijter, geloof ons toch!

— Mijn kind is deze morgen gestorven, het laatste woord was «brood, vader!» En Willems, die vervloekte korenbijter, levert zijn graan voor goud in de stad! schreeuwde een magere boer. Maar hij zal zich niet verrijken. De rode haan moet hier op het dak!

— Mijn kinderen slapen boven! jammerde ze. Heb toch deernis!

— Ha, zij hebben geen honger, zij slapen, en de onze sterven! Wek ze, maar rap, want Willems zal arm worden als wij!

— De rode haan!

't Was weer of de storm hilde. Een uitgehongerde, redeloze bende stond hier met dreigende gebaren, wreed van houding en met misdadige bedoelingen.

't Waren dezelfde lieden, die zich jarenlang gekromd hadden, onder het juk van de baron. Maar de honger was in hen gevaren. De boerin smeekte nog, doch er weerklonk een oorverdovend getier.

Daar drong een man, de oude geneesheer, door de menigte. Resoluut duwde hij kloekeren dan hij op zij, ging naast de angstige vrouw staan en riep dan, de armen kruisend op de borst:

— Stilte als 't u belieft!

Vermeire werd gehoorzaamd, want de woede bedaarde enigszins.

— Mensen, wat gaat ge doen? vroeg hij. Er is nood, er is ellende. Wij weten het maar al te wel. Maar wilt ge nu onschuldigen straffen. Mensen, gaat naar huis.... Morgen richten wij een hospitaal in voor de zieken. De maatregelen daartoe zijn met de burgemeester, baron van Boschdale getroffen. We zullen ook voedsel op het dorp brengen. We zullen trachten de nood te lenigen! Gaat nu naar huis! Geen misdaad! We ontmoeten elkaar morgen weer.

Vermeire oefende invloed uit, zijn taal maakte indruk en wat de gendarmen niet hadden vermocht, dat deed de oude geneesheer, want hij bezat het vertrouwen van de dorpsbewoners.

De menigte verspreidde zich. De dokter sprak de vrouw moed in, eensklaps sprong een man naar voor en hij greep Vermeires hand en drukte ze innig, zeggend:

— Dank, dank, mijnheer de dokter.

— Willems, waar waart gij?

— Ik had me verborgen. Ze zouden me vermoord hebben. Te Hooglede is een korenbijter half dood geslagen. 't Volk is gek. Hele benden trokken deze noen naar Roeselare tierend: «Wij willen brood!» Maar aan de poorten stond de gewapende burgerwacht met trommels en klaroenen opgesteld en niemand mocht binnen. Ik ben geen korenbijter.

— Ik weet het, maar, Willems, hebt gij niet meer graan, dan ge voor uw gezin nodig hebt.

— Neen, bij mijn ziel.

— Zweer niet! kreet zijn vrouw. Ik heb het u wel gezegd, Willems, dat onheil zou komen! Neen, ge zijt geen korenbijter. God zij geloofd, ge zijt dat niet! Maar we hebben graan te veel. Ik heb al gezegd van het uit te delen en gij wilde het niet. Willaerts kind is deze morgen van honger gestorven. Willems, heel de dag hoorde ik het schreeuwen en

roepen! Gisteren hebben ze een bejaarde man afgelegd, dood van honger, zeggen ze. Overal schreien kinderen om brood. Maar dat vuur in mijn binnenste moet geblust worden. Willems, gij zult dat graan uitdelen.

— Willems, breng dat graan deze nacht naar mijn huis. We zullen het morgen uitdelen, stelde de dokter voor. Ik zal zeggen dat ik het van liefdadige mensen gekregen heb.

— Ja, dokter, ik zal blij zijn, als het van ons hof is, zei de vrouw. Wat een tijd beleven we toch!

Willems voerde enige uren later de zakken met het kostbare voedsel naar de woning van de dokter. 's Morgens liet Vermeire het uitdelen. Toen ook moest de oude geneesheer berispen en dreigen, want als uitgehongerde dieren wilden dorpelingen zich op het koren werpen. Met brandende ogen, gloeiend gelaat, bevend van begeerte stonden ze daar, te wachten op hun beurt, om een handvol van het graan te ontvangen, bevreesd dat er niet genoeg zou overschieten.

Dikwijls kwamen er dreigende benden zwervers en bedelaars door Houthulst afgezakt, speurend naar voedselen bereid tot misdaad.

De volgende morgen na Vermeires bezoek bleef de brug van het kasteel opgehaald, want de baron was bij dageraad heengegaan. Een dienaar meldde het aan de dokter en bracht tevens een som geld, een aalmoes van hem die zich verrijkt had met de zware pachtgelden van de boeren, voor wie hij nu toch zo liefdadig meende te zijn.

De vreemde vrouw en haar kind werden op last van de baron-burgemeester de volgende dag reeds begraven. Ze waren wel degelijk aan de tyfus bezweken. De dokter hoorde dit en zweeg; hij nam Janssoone bij zich in huis en liet zonder verwijl de hoeve als hospitaal inrichten.

De tyfuslijders werden er heen gebracht en elke dag vermeederde hun aantal. Een kloosterzuster verzorgde de ongelukkigen met ware zin voor opoffering.

— Ik moet meer hulp hebben, dacht Vermeire, die zelf verzwakt en vermoeid was. Thilde, de echtgenote van Eduard verrees nu voor zijn geest. Zij, de kranige dochter van de Vlaamse boskerel, kon hier een verheven werk verrichten. Dokter Vermeire zond om haar. Eduard vergezelde zijn vrouw. Hij verbleekte, toen hij het verzoek van de oude geneesheer hoorde. Hij was weinig opgetogen maar verkoos te zwijgen.

Thilde moest beslissen. En de door de baron zo versmade bosdeerne, zij keek haar echtgenoot even aan en murmelde dan:

— Eduard, het is mijn plicht, ik ga de tyfuslijders verzorgen.

Vermeire zag in gedachten Toon weer, die zijn dochter vriendelijk toeknikte.

Eduard zweeg nog. Hij maakte zich zorgen om zijn jonge echtgenote.

— 't Is toch goed, nietwaar? vroeg Thilde.

— Ja, liefste, en ik zal u zoveel mogelijk bijstaan, zei hij op vaste toon. Wij zullen ons persoonlijk voor de lijdende mensen van hier inzetten, zoveel we kunnen. We zouden weinig dapper zijn, indien we ze nu in de steek lieten.

— Gij zijt een edelmoedige vrouw, gij toont u heel wat edeler dan de meeste edelgeboren freules. Gij bezit een gouden hart, sprak de oude geneesheer, fier over zijn beschermeling.

Thilde van Boschdale begaf zich naar de hoeve van Janssoone. Zij verscheen als een engel der barmhartigheid bij de afgezonderde tyfuslijders. Zij verpleegde de zieken, laafde en verschoonde ze, bemoedigde de herstellenden en troostte de stervenden. Eduard stond haar bij in de mate van het mogelijke, maar hij mocht ook zijn nieuw gerantschap en zijn handelszaak te Kortrijk niet laten teloor gaan. Dikwijls bleef dokter Vermeire hen ontroerd nakijken en mompelde dan:

— Daadwerkelijke solidariteit tussen de hogere en de lagere standen, tussen de gestudeerden en de gewone volksmensen: Eduard en Thilde waren in deze rampentijd een lichtend voorbeeld van wat alom zou moeten zijn.

Inmiddels verbleven Xavier van Boschdale en de barones te Parijs, ver van de zo gevaarlijke tyfusepidemie. Hun oudste zoon, Henri kwam hen vervoegen in de hoofdstad van het plezier. De levenslustige jonker kon het er best vinden.

Voor Vlaanderen was het een ongemeen harde tijd. Zij die hongersnood en besmettelijke ziekte overleefden bleven lichamelijk verminderd. Talrijke Vlamingen, vooral uit de streek tussen Torhout, Roeselare en Ieper, weken uit naar Amerika. Uit die tijd dagtekende het schrijnend landverhuizerslied:

— Wie gaat er mee naar Amerika,

Daar moeten wij niet werken.

Eten en drinken op ons gemak,

Slapen gelijk een verken...

Honderden door armoede verdreven plattelandsbewoners trokken naar de streek van Rijsel in Noord-Frankrijk, waar mannen, vrouwen en kinderen werk vonden in de textielfabrieken. Andere gezinnen weken uit naar de Borinage waar de «Flamins» in de steenkoolmijnen de vuilste en gevaarlijkste taken mochten opknappen. Nu nog herinneren

in Wallonië vele Vlaamse familienamen aan deze massale uittocht. De avond was gevallen. In dokter Vermeires kamer brandde slechts een flikkerende olielamp. Zijn oude vriend, de dorpspastoor, was juist weggegaan. Thilde, Eduard en de huishoudster stonden bij het bed.

— Mijn einde is nabij, zei de oude geneesheer, die vóór een paar dagen lichamelijk ingestort was maar wiens geest helder bleef. Voor wie op het veld van de arbeid sneuvelt komt de dood niet zo hard aan, troostte hij zijn vrienden. Eduard, luister, zult ge mijn overlijden melden aan Conscience, Ledeganck en J.W. Willems? Ge weet dat ik hen al lang goed ken. Daar ligt een brief voor Conscience. Hij is niet alleen een begaafde schrijver, maar ook een overtuigende redenaar. Vraag hem te Antwerpen en in andere grote steden het woord te voeren ten bate van de getroffen gewesten. Er moet dringend meer geholpen worden. In talrijke dorpen sterven nog steeds de bewoners door honger en ziekte, en de crisis is helaas niet geëindigd.

— Thilde, weldra ben ik bij uw vader. Hij was voor mij het zinnebeeld van de vrijheidsliefde. Toon, de Vlaamse boskerel, was ruw maar rechtschapen. Hij was een krachtige en schone figuur. Zijn geest leeft voort in u.

— Eduard, ge wilt de vrije gedachten uitdragen bij de brede lagen van ons volk, maar dan gekoppeld aan kennis en cultuur. Gedenk dat het licht ook schijnt in de duisternis. En dat het morgen in ons arm land willekeur, achterlijkheid en bijgeloof zal verdrijven.

— Thilde, ge beseft wat ge nog te kort komt. Maar ge leert dagelijks aan de zijde van uw man. Ge schenkt hem liefde en geborgenheid. Ge bezit vele deugden, erflaters van een ver maar roemrijk verleden.

— Eduard, ge bezit ook vele eigenschappen. Ge betekent voor me de toekomst. Als adellijke jonker hebt ge verkozen om een strijder te worden voor de ontvoogding van de gewone volksmensen. Uw huwelijk met een kerelsdochter laat de samenwerking tussen alle Vlamingen, hoog en laag, verhoplen. Ik ben overtuigd dat uit die samenwerking eens een welvarend en zelfstandig Vlaanderen zal ontstaan.

't Langdurig spreken had dokter Vermeire uitgeput.

Een hele tijd nog lag hij stil, zijn blik ging beurtelings van de ene naar de andere. Dan sloot hij de ogen. Tijdens de nacht ging hij heen in vrede.

Zijn dood maakte te Houthulst bij de dorpsbewoners en bij de boskanters van het Vrijbos diepe indruk. Onder het sombere luiden van de doodsklokken trok geheel de bevolking op voor een laatste hulde aan hun weldoener in nood. Ook zij die hem vroeger om de

baron ter wille te zijn hadden geschuwd waren thans op zijn uitvaart aanwezig.

De tyfusepidemie had te Houthulst en Staden vele bewoners neergeveld. Dank zij de inzet van dokter Vermeire en een moedige ploeg van gasthuiszusters en vrijwillige helpsters waarbij Thilde van Boschdale was bij het begin van de lente de kwaal zo goed als overwonnen.

Maar het beeld van de bevolking die de overleden dokter naar de begraafplaats vergezelde was dikwijls deerniswekkend. Jonge mensen zowel als ouden van dagen waren haveloos, vermagerd en bleek. Door de mislukte aardappeloogsten bleef de hongersnood aanslepen.

Geldomhalingen in de steden, liefdadigheid van adel en hoge burgerij, beperkte overheidssteun konden niet alle nood lenigen. Eduard overwoog dat nog vele jaren zouden verlopen alvorens dit diep getroffen volk zich volledig zou kunnen hervatten.

Ook om Thilde, zijn dapper vrouwtje, maakte hij zich zorgen. Vele dagen en nachten had zij voor de tyfuslijders in de bres gestaan. Zij had de tijd niet gehad om aan zichzelf te denken, zij was dringend aan rust toe.

Met de terugkeer der zonnige dagen vertrok vader Janssoone op zijn beurt naar de Nieuwe Wereld. Zij laatste bezoek gold het graf van zijn vrouw en zijn weldoener, dokter Vermeire. Eduard had hem geholpen bij de voorbereiding van de verre reis, zorgde voor een plaats op het zeilschip dat hem van Antwerpen tot New York zou overvaren en vergezelde hem tot aan het spoorwegstation te Kortrijk.

Rond hetzelfde tijdstip keerden ook baron Xavier van Boschdale, de barones en jonker Henri naar het kasteel te Houthulst weer — men was zeker, de tyfusepidemie was definitief overwonnen.

De baron was nog steeds dezelfde hardvochtige gebieder gebleven: hij was niets vergeten en had niets geleerd. De storm was langs hem heen geraasd zonder hem in hebben en zijn te deren.

Zijn zoon Eduard deed nog een poging tot verzoening. Hij bood zich aan bij zijn ouders op het slot. Het was vergeefse moeite. De baron verklaarde hem wel afzonderlijk te willen ontvangen en dan nog in bepaalde omstandigheden, maar dat hij nooit een bosdeerne in de familiekring kon toelaten.

Waarop Eduard ontmoedigd en ontstemd van zijn ouders en broer had afscheid genomen. Wie zijn jonge echtgenote niet wenste te ontmoeten zou ook hem niet meer te zien krijgen. Het had hem overbodig geleken hen te herinneren dat die bosdeerne, zoals de baron haar noemde, tijdens de tyfusepidemie meer gemoedsadel en stille

moed had getoond dan zijn adellijke vader die stil maar zonder moed uit het getroffen dorp was weggevlucht, beducht voor besmetting en hongeroproer.

Eduard vertrok met zijn Thilde naar Kortrijk weer. Zijn handel in graan en aardappelen bloeide. Er moest heel wat worden ingevoerd, de voeding van een door honger geteisterde bevolking stond op het spel. Eduard diende de goede zaak en voorzag meteen in eigen levensonderhoud. Met Vlaamsgezinde vrienden werd de oprichting overwogen van het Willemsfonds, dat zou ijveren voor de politieke en culturele belangen van de Vlamingen. Zoals het nu was kon het niet blijven voortduren!

Thilde herstelde langzaam, maar toch bleef de voorbije opstapeling van leed, hongersnood en besmettelijke ziekte op haar persoon drukken. Het jonge echtpaar van Boschdale verlangde naar een kindje, dat voor hen een nieuwe toekomst inluiden zou.

bewerking © 1982-2018, Jan MARCHAU

ABRAHAM HANS

DE VLAAMSE BOSKEREL

volksroman bewerkt door Jan Marchau

bewerking © 1982-2018, Jan MARCHAU

HELIOS N.V.
ANTWERPEN / AMSTERDAM